

Sygn.akt III AUa 750/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Bohdan Bieniek (spr.)

Sędziowie: SA Piotr Prusinowski

SO del. Marzanna Rogowska

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 14 stycznia 2014 r. w B.

sprawy Z. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o zwrot odsetek

na skutek apelacji Z. R.

od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 25 kwietnia 2013 r. sygn. akt III U 163/13

I. oddala apelację;

II. zasądza od Z. R. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kwotę 600 zł (sześćset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sygn. akt III AUa 750/13

UZASADNIENIE

Decyzją Nr (...) z 18.01.2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, na podstawie art. 83 ust. 1 w zw. z art. 24 ust. 6d i 6e ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 z późn. zm.), odmówił płatnikowi Z. R., zwrotu odsetek w kwocie 3.841,27 zł od nienależnie opłaconych składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych i Fundusz Pracy, z uwagi na dokonanie zwrotu składek w terminie określonym w art. 24 ust. 6d ww. ustawy.

Z. R. w odwołaniu od powyższej decyzji wniósł o jej zmianę i uwzględnienie odwołania poprzez zapłatę na jego rzecz odsetek za zwłokę w wysokości przez niego ustalonej, tj. odsetek za ubezpieczenie społeczne w kwocie 3.321,54 zł, za Fundusz Pracy w kwocie 519,73 zł – łącznie 3.841,27 zł oraz

Zakład Ubezpieczeń Społecznych w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Łomży wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2013r. w sprawie III U (...) odwołanie oddalił i nie obciążył wnioskodawcy kosztami procesu. Rozstrzygnięcie Sądu I instancji poprzedziły następujące ustalenia:

Decyzją z 7.06.2005 r. pozwany stwierdził, że Z. R. w okresie od 1.01.1999 r. do 29.12.1999 r. podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu. Od powyższej decyzji nie zostało złożone odwołanie.

Decyzją z 28.09.2011 r. ZUS odmówił wznowienia postępowania w sprawie ponownego ustalenia obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym przez Z. R. w okresie do 1.01.1999 r. do 29.12.1999 r. z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Na skutek odwołania Z. R., Sąd Okręgowy w Łomży wyrokiem z 10.01.2012 r. w sprawie sygn. III U (...) zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, iż Z. R. w okresie od 1.01.1999 r. do 29.12.1999 r. nie podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu osób prowadzących pozarolniczą działalność oraz wniosek o zwrot składek pobranych za okres od 1.01.1999 r. do 29.12.1999 r. przekazał organowi rentowemu do ponownego rozpoznania. Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z 28.08.2012 r. w sprawie AUa (...) apelację organu rentowego oddalił.

Sąd I instancji zwrócił uwagę, że wyrok Sądu Okręgowego w Łomży w sprawie III U (...), i wyrok Sądu Apelacyjnego, wynikał z potraktowania nowej interpretacji przepisów, jako nowej okoliczności w rozumieniu art. 83a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Nowa interpretacja dotyczyła braku obowiązku ubezpieczenia, z tytułów wymienionych w art. 9 ust. 8 ustawy systemowej, osób pozostających w stosunku służby. Dnia 27.09.2012 r. ZUS dokonał zwrotu pobranych składek na Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Ubezpieczeń Zdrowotnych oraz Funduszu Pracy za okres 1.01.1999 r. – 29.12.1999 r. w łącznej kwocie 11.492,09 zł.

W dniu 19.12.2012 r. Z. R. złożył wniosek o zwrot ustawowych odsetek od momentu wpłaty niesłusznie zapłaconych składek do 30.09.2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z 18.01.2013 r. – obecnie zaskarżoną – odmówił płatnikowi Z. R., zwrotu odsetek w kwocie 3.841,27 zł od nienależnie opłaconych składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych i Fundusz Pracy, z uwagi na dokonanie zwrotu składek w terminie określonym w art. 24 ust. 6d ww. ustawy.

W ocenie Sądu I instancji ustalenia faktyczne sprawy nie były sporne. Natomiast rozważania prawne w sprawie, wbrew stanowisku odwołującego, należało poczynić w oparciu o przepisy ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. z 2009 r., Dz.U. Nr 2005 r., poz. 1585 ze zm.). Kwestia zwrotu nienależnie pobranych składek jak też zwrotu odsetek od nienależnie pobranych składek, została uregulowana w art. 24 ustawy o s.u.s., nie ma zatem potrzeby stosowania w tym zakresie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa. Zgodnie z art. 24 ust. 6a ustawy nienależnie opłacone składki podlegają zaliczeniu przez ZUS z urzędu na poczet zaległych lub bieżących składek, a w razie ich braku – na poczet przyszłych składek, chyba że płatnik składek złoży wniosek o ich zwrot. Wniosek o zwrot nienależnie opłaconych składek płatnik może złożyć po stwierdzeniu, że składki zostały nienależnie opłacone (ust. 6c). O kwocie nienależnie opłaconych składek, które mogą być zwrócone, płatnika zawiadamia ZUS (ust. 6b). Nienależnie opłacone składki podlegają zwrotowi w terminie 30 dni od dnia wpływu wniosku o ich zwrot (ust. 6d). Z kolei art. 24 ust. 6e stanowi, że jeżeli nienależnie opłacone składki nie zostaną zwrócone ww. wyznaczonym terminie, podlegają oprocentowaniu w wysokości równej odsetkom za zwłokę pobieranym od zaległości podatkowych, od dnia złożenia wniosku, o którym w ust. 6c.

Wyżej przytoczona regulacja wyznacza schemat postępowania wobec powstania nadwyżki z tytułu opłacenia nienależnych składek. Określa on, iż zasadą jest, iż składki podlegają zwrotowi nie z urzędu, lecz na wniosek płatnika składek. Ponadto zestawienie wyżej przywołanych regulacji wskazuje, iż ustawodawca wypłatę nienależnych składek uzależnił w pierwszej kolejności nie od wniosku o zwrot, ale od stwierdzenia że składki zostały nienależnie opłacone.

Dalej Sąd Okręgowy zauważył, że składki za okres od 1.01.1999 r. do 29.12.1999 r. zostały przez odwołującego nienależnie opłacone. Ów fakt został stwierdzony dopiero w momencie uprawomocnienia się wyroku zmieniającego decyzję ZUS z 28.09.2011 r. oraz ustalającego, iż Z. R. w tymże okresie nie podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom

emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu osób prowadzących pozarolniczą działalność. Powyższe nastąpiło w dniu wydania orzeczenia przez Sąd Apelacyjny w Białymstoku w sprawie III AUa 354/11, tj. w dniu 28.08.2012 r.

Dlatego od tej daty należało liczyć 30-dniowy termin do zwrotu nienależnie opłaconych składek. Skoro ZUS dokonał zwrotu z zachowaniem wskazanego terminu to roszczenie o wypłatę odsetek nie powstało. Zgodnie bowiem z art. 77 § 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (j.t. z 2012 r. Dz.U. Nr 749) w zw. z art. 31 ustawy o s.u.s. za dzień zwrotu uważa się dzień obciążenia rachunku bankowego ZUS na podstawie polecenia przelewu. Dlatego Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

Od powyższego wyroku apelację złożył wnioskodawca, zaskarżając orzeczenie Sądu I instancji w całości i zarzucając orzeczeniu naruszenie:

1. prawa materialnego tj. art. 83 w związku z art. 24 ust.6d ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego zastosowanie, w sytuacji gdy w ustalonym stanie faktycznym przepis ten nie ma zastosowania z uwagi na treść art. 31 wyżej powołanej ustawy systemowej
2. przepisów postępowania błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku polegający na uznaniu, iż dopiero od dnia wyroku Sądu Apelacyjnego należy liczyć termin do zwrotu nienależnie opłaconych składek.

Mając powyższe na uwadze skarżący domagał się zmiany zaskarżonego orzeczenia i uwzględnienie odwołania w całości, ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu swego stanowiska podniósł, że odwołujący bezzasadnie został objęty obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Stąd też powinien otrzymać odsetki od nienależnie opłaconych składek, a oczywistym jest konieczność wypłaty tych odsetek od dnia uiszczenia nienależnych składek. Przepisy podatkowe, które powinny mieć w sprawie zastosowanie [art. 72 § 1 pkt 1 i 4 oraz § 2 i art. 73 § 1 pkt 1 ordynacji podatkowej] traktują taką wpłatę na równi z nadpłatą. Stąd też po stronie wnioskodawcy istnieje skuteczne prawo żądania odsetek od momentu uiszczenia nienależnych składek na ubezpieczenie społeczne. Z tych względów apelacja jest zasadna.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

Apelacja wnioskodawcy nie zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności trzeba odnieść się do zarzutów naruszenia przepisów postępowania, bowiem zarzut naruszenia prawa materialnego w zasadzie można podnosić jedynie wówczas, gdy nie kwestionuje się dokonanych przez Sąd I instancji ustaleń faktycznych. Zarzut naruszenia prawa materialnego winien być bowiem odnoszony do określonego stanu faktycznego - który skarżący akceptuje – a do którego to stanu faktycznego wadliwie zastosowano prawo materialne. Naruszenie prawa materialnego, jak wiadomo, może nastąpić bądź poprzez jego błędną wykładnię – czyli poprzez mylne rozumienie treści określonej normy prawnej, albo poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, czyli poprzez błędne uznanie, iż do danego ustalonego stanu faktycznego ma zastosowanie dany przepis prawa materialnego, albo też odwrotnie, tzn. przepis, który winien mieć zastosowanie w danym stanie faktycznym – nie został zastosowany (szerzej w tym zakresie por. postanowienie SN z 15.10.2001r. I CKN 102/99; wyrok SN z 05.10.2000r. II CKN 300/00; postanowienie z 28.05.1999r. I CKN 267/99 Prok. i Pr. 1999/11-12/34 ; wyrok SN z 19.01.1998r. I CKN 424/97OSNC 1998/9/136 i inne).

Zarzut dotyczący wadliwego ustalenia momentu rozpoczynającego bieg trzydziestodniowego terminu do zwrotu nienależnie opłaconych składek nie jest zasadny. Sąd Okręgowy poczynił w sprawie poprawne ustalenia w zakresie stanu faktycznego, a przedmiotowe ustalenia Sąd Apelacyjny przyjmuje za swoje.

Trafnie w pisemnych motywach zaskarżonego orzeczenia zauważono, że o nienależnie opłaconych składkach można mówić dopiero od daty uprawomocnienia się wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 28 sierpnia 2012r. w

sprawie III AUa 354/12. Przytoczone orzeczenie zakończyło proces związany z wznowieniem postępowania w sprawie zakończonej prawomocną decyzją z dnia 7 czerwca 2005r. Przeprowadzone w ten sposób postępowanie sądowe na skutek nowej interpretacji art. 9 ust.8 ustawy systemowej doprowadziło do wznowienia postępowania i ustalenia, że Z. R. w okresie od dnia 1 stycznia 1999r. do dnia 29 grudnia 1999r. nie podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Na skutek apelacji organu rentowego Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 28 sierpnia 2012r. oddalił apelację pozwanego. Jak wiadomo wyrok Sądu II instancji jest automatycznie prawomocny. W konsekwencji organ rentowy został zobowiązany do zwrotu nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne. Jak wynika z ustaleń Sądu, które w tej części nie są podważane przez skarżącego, zwrot składek skarżący otrzymał w dniu 27 września 2012r. Z tego wynika, że pozwany zachował trzydziestodniowy termin do zwrotu należności. Poczynione poprawnie ustalenie faktyczne związane ze zwrotem składek wywiera wpływ na interpretację prawa materialnego. W tej kwestii Sąd Okręgowy także nie dopuścił się zarzucanej a apelacji obraży prawa materialnego.

Zasadniczym zagadnieniem w sprawie pozostawało wyjaśnienie, czy będą miały tu zastosowanie przepisy ustawy 29 sierpnia 1997r. ordynacja podatkowa [art. 72 § 1 pkt 1 i 4 oraz § 2 i art. 73 § 1 pkt 1], czy też jednak przepisy ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych [dalej jako ustawa systemowa].

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że rozstrzygnięcie powinno być oparte o przepisy ustawy systemowej i jest to prawidłowe rozumowanie. I tak art. 31 ustawy systemowej stanowi, że do należności z tytułu składek stosuje się odpowiednio przepisy ustawy ordynacja podatkowa. W ten sposób została zwerbalizowana reguła, iż stosujemy przepisy odpowiednio, czyli w razie braku regulacji danej kwestii w samej treści ustawy systemowej. Warto odwołać się w tym wypadku do wyroku NSA z dnia 12 maja 2010r. w sprawie II FSK 8/09, zgodnie z którym "odpowiednie" stosowanie do należności z tytułu składek art. 118 ordynacji podatkowej dopuszczalne jest tylko wówczas, gdy nie ma odpowiedniej regulacji prawnej w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych.

Tymczasem ustawa systemowa zawiera własne regulacje dotyczące zwrotu nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne. W związku z tym za Sądem I instancji należy powtórzyć, że przedmiotowa regulacja została uregulowana w treści art. 24 6a i następnych ustawy systemowej.

Po pierwsze zasada została uregulowana w ten sposób, że nienależnie opłacone składki podlegają zaliczeniu przez Zakład z urzędu na poczet zaległych lub bieżących składek, a w razie ich braku - na poczet przyszłych składek, chyba że płatnik składek złoży wniosek o zwrot składek, z zastrzeżeniem ust. 6c, 8 i 8d. Odwołujący wniosek o zwrot składek z odsetkami złożył już w toku postępowania wznowieniowego. Tymczasem stosownie do treści art. 24 ust. 6 c płatnik składek może złożyć wniosek o ich zwrot dopiero po stwierdzeniu, że zostały opłacone nienależnie.

Po drugie nienależnie opłacone składki podlegają zwrotowi w terminie 30 dni od dnia wpływu wniosku, o którym mowa w ust. 6c.[art. 24 ust.6 d]. Jak wynika z prawidłowych ustaleń Sądu Okręgowego pozwany spełnił zadość temu obowiązkowi. Nie powstaje zatem sytuacja opisana w treści art. 24 ust 6 e, zgodnie z którym jeżeli nienależnie opłacone składki nie zostaną zwrócone w terminie określonym w ust. 6d, podlegają oprocentowaniu w wysokości równej odsetkom za zwłokę pobieranym od zaległości podatkowych, od dnia złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 6c.

Natomiast przytoczony ostatnio przepis wskazuje również moment, od którego należy liczyć powstanie prawa do odsetek. Z gramatycznej wykładni przytoczonej normy jednoznacznie wynika, iż jest początkowy termin, to dzień złożenia wniosku o zwrot, a ten z kolei nie może rozpocząć swego biegu wcześniej, niż po stwierdzeniu braku podstaw do uiszczenia składek.

Nie mają zatem zastosowania w sprawie argumenty zamieszczone w apelacji, a polegające na odwołaniu się do przepisów ustawy ordynacja podatkowa. Nie mamy tym samym do czynienia z pojęciem „nadpłaty”, o której mowa w treści art. 72 § 1 pkt 1 i 4 oraz § 2 ustawy podatkowej, czy też art. 73 tej ustawy. Nie można też w sprawie konstruować przesłanek do zwrotu odsetek opartych na zobowiązaniowej koncepcji wykładni prawa, nawiązującej do reguł prawa cywilnego. W konsekwencji należy zatem przyjąć, że przepis o nienależnym świadczeniu (art. 410 k.c.)

nie ma zastosowania do żądania zwrotu nienależnie pobranej składki na ubezpieczenie emerytalne. [tak Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2013 r.V CSK 63/12]

Mając powyższe na uwadze apelacja wnioskodawcy podlega oddaleniu z mocy art. 385 kpc.

O kosztach procesu Sąd orzekł w oparciu o art.98 kpc w związku z § 12 ust.1 pkt 2 i § 6 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.